

OYUNCAK YÖNETMELİĞİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME

HUKUKSAL NİTELİĞİ AÇISINDAN

Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanmış 'Oyuncaklar Hakkında Yönetmelik' incelendiğinde madde:23 te,

a-Oyuncakların güvenliği ile ilgili Üye Devletlerin kanunlarının yakınlaştırılması Hakkında 3 Mayıs 1988 tarihli Konsey Direktifi (88/378/CEE)

b- Oyuncakların güvenliği ile ilgili Üye Devletlerinin Kanunlarının Yakınlaştırılması Hakkında 3.5.1988 tarihli Konsey direktifini tadil eden 22 Temmuz 1993 tarihli ve 93/68 EEC sayılı Konsey Direktifi esas alınmıştır. & nbsp; & nbsp;

; Yönetmeliğin 3.maddesinde ise dayanak olarak: 4703 sayılı ürünlere ilişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına dair Kanunun 4.maddesine,3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunun 9.maddesini c bendine ve 181 sayılı Sağlık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnemenin 43.maddesi ile 15.1.1997 tarih ve 97/9196 sayılı Türk Ürünlerinin İhracatının Arttırılmasına yönelik Teknik Mevzuatı hazırlayacak Kurumların Belirlenmesine İlişkin Bakanlar Kurulu kararı alınmıştır.

'Oyuncak' ve 'çocuk' kavramları yanyana getirildiğinde elbetteki B.M Çocuk Haklarına Dair Sözleşme gündeme gelmektedir.

Türkiye 29-30 Eylül 1009 tarihinde B.M Genel merkezinde toplanan 'Çocuklar için Dünya Zirvesinde' bu sözleşmeyi imzalamıştır.

Türkiye Sözleşmeyi 9.12.1994 tarihinde 17.19. ve 30.maddelerini T.C Anayasası ve 24.7.1923 Lzan anlaşmasının hükümleri ve ruhuna uygun yorumlama hakkına ilişkin cekince koyarak 4058 SAYILI KANUNLA onaylamıştır. Sözleşme Bakanlar Kurulu tarafından 23.12.1994 tarihinde 94/6423 sayılı kararla onaylanmıştır. ve 27.01.1995 gün ve 22184 sayılı RESMÎ GAZETEDE yayınlanarak YÜRÜRLÜĞE GİRMİŞTİR.

SÖZLEŞME,ULUSLAR ARASI HUKUK AÇISINDAN ÇOCUKLARA YÖNELİK TUTUM ve DAVRANIŞLARA İLİŞKİN EVRENSEL STANDARTLARI DÜZENLEYEN ve B A Ğ L A Y I C I güce sahip HUKUKSAL bir METİNDİR.

ANAYASAMIZA göre.. Sözleşme İç Hukuk açısından KANUN HÜKMÜNDEDİR. Anayasa'nın 90.maddesine göre:Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak antlaşmaların onaylanması,onaylamayı T.B.M.M nin bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır. Gene Anayasanın ilgili maddesine göre 'USULUNE UYGUN YÜRÜRLÜĞE KONULMUŞ MİLLETLERARASI ANTLAŞMALAR KANUN HÜKMÜNDEDİR. Anayasa'ya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Bu durumda Yukarıdada açıkladığımız gibi Türkiye Cumhuriyeti Devleti Tarafından, usulüne göre imza,onaylanan ve yürürlüğe giren Birleşmiş milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Kanun Hükmündedir.

B.M ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİNİN,Anayasa dışındaki Kanunlar açısından değerlendirilmesi ise :

Sözleşmenin imza ve onayından önce,iç hukuktaki kanunlarda B.M Çocuk Hakları Sözleşmesinin getirdiği bir hükmü düzenleyen bir kural yoksa ,B.M Çocuk Hakları Sözleşmesinin kuralı iç hukukta uygulanır.

Sözleşmenin imza ve onayından önce iç hukuktaki düzenlemelerde,B.M Çocuk Hakları sözleşmesinin getirdiği kurala aykırı bir düzenleme varsa,B.M Çocuk Hakları Sözleşmesinin söz konusu kuralı ,kendisine aykırı iç hukuk kuralını örtülü biçimde ortadan kaldırmış olur.

Bu durumda B.M Çocuk Haklarına Dair Sözleşme 27.Ocak.1995 tarihi itibarı ile yasa hükmündedir. Bu tarihten itibaren yapılacak yasal düzenlemelerin sözleşmenin temel ilkeleri ile örtüşmesi,sözleşmeye aykırılık teşkil etmemesi gerekir. Eğer Sözleşmenin ilgili hükümleri ile örtüşmeyen düzenlemeler söz konusu ise onlarında yürürlükte olmadığı anlamına gelir.

Sağlık Bakanlığının 'Oyuncaklar Hakkında Yönetmeliği'nin tetkik ettiğimizde ve yukarıda açıkladığımız üzere Yönetmeliğin hazırlanmasına esas alınan 3.Mayıs.1988 tarihli KONSEY DİREKTİFİ ve ve onu tadil eden 22.7.1993 tarihli 93/68 EEC sayılı Konsey Direktifi B.M Çocuk Hakları Sözleşmesinden önceki bir tarihi ihtiva etmektedirler.Bu nedenle sözleşmeye uymayan,sözleşme ile örtüşmeyen hükümlerinin yer alması mümkün görünemez. Diğer taraftan oyuncak Yönetmeliğine dayanak gösterilen 3.maddedeki 4703 Sayılı Ürünlere ilişkin teknik mevzuatın Uygulanmasına dair Kanun 4.maddesine,3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu 15.1.1997 tarihli 97/9196 sayılı Türk Ürünlerinin İhracatının Artırılmasına Yönelik Teknik Mevzuatı Hazırlayacak Kurumların Belirlenmesine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı dayanak gösterilmeklede,B.M Çocuk Hakları Sözleşmesinin yürürlüğe giriş tarihinden sonra ,hazırlanacak tüm mevzuatında su sözleşme hükümlerine uygunluk göstermesi gerekmektedir.Oyuncak Yönetmeliğinin hukuki yapısı değerlendirildiğinde bu şekilde Ç.H.S ile örtüşmediği,Sözleşmenin evrensel standartlar düzenleyen bağlayıcı güce sahip bir metin olmasının önemle dikkate alınmamış olduğu görülmektedir.

SÖZLEŞMENİN TEMEL İLKELERİ ise,

- *18 yaşından küçük herkes çocuktur
- *Çocuk Yaşla ve olgunlaşma ile gelişen ihtiyaçlara sahip bireydir.
- *Çocuk Hakkında alınan her kararda çocuğun görüşü alınmalıdır.
- *Çocukla ilgili her işlemde "ÇOCUĞUN YÜKSEK YARARI" gözönünde bulundurulmalıdır.
- *Çocuklar herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmaksızın eşit olarak ve doğuştan haklara sahiptirler.
- *Anne-baba sorumluluğu esastır.Devletler anne babanın bu sorumluluğunu yerine getirmesine destek olmalı,anne-babanın sorumluluklarını yerine getirmedikleri durumlarda sorumluluğu devir almak durumundadır.

OYUNCAK YÖNETMELİĞİNİN ÇHS TEMEL İLKELERİ AÇISINAN DEĞERLENDİRİLMESİ.

B.M Çocuk Hakları Sözleşmesinin AMACI,çocukların korunması için evrensel ilkeler belirlemek,onları her türlü ihmal ve istismar,kötü muamelelere karşı korumaktır.Ayrıca sözleşme çocukların potansiyellerinin ve yeteneklerinin gelişmesini sağlayacak programlar için bir çerçeve oluşturmak amacını gütmektedir.

Çocuk Hakları Sözleşmesinin 24.maddesinde Çocuğun sağlık hakkı ayrıntılı bir biçimde düzenlenmiştir. Sözleşmeye göre sağlık kavramı içine Bedensel sağlık ve ruhsal sağlık birlikte girer. Birinin korunması diğerinden öncelikli-önemli sayılmaz.

Sözleşmede yer alan bazı haklar,sözleşme ile çocuklara tanına diğer haklarında kullanılmasında ,devlete yüklenen görevlerin yerine getirilmesinde esas alınacak TEMEL İLKE niteliğindedir.

Sözleşmenin 2.maddesi 'ayrımcılığın önlenmesi' başlığını taşımaktadır. Bu hükme göre, Taraf Devletler sözleşmede yer alan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa hiçbir ayrımcılığa tabi olmaksızın eşit olarak tanırlar. (Yaş,cins,ırk V.D gibi) Sözleşmenin bir diğer ilkeside 18 yaşına kadar herkezin Çocuk kabul edilmesi idi. Öyle ise, Yönetmeliğin tespit ettiği yaş sınırlaması ile bu temel ilkeler doğrultusunda da dikkate alınması gerekmektedir.

"**Çocuğun yüksek yararı**" çocuklara birinci öncelik verilmesi temel ilkedir.Sözleşmenin 3.maddesine göre : YASAMA,YÜRÜTME,YARGI ORGANLARI,TÜM KAMU yada ÖZEL KURULUŞLAR,ana babalar ÇOCUKLA İLGİLİ KONULARDA,ÇOCUĞUN YÜKSEK YARARININ yeni Güvenliğinin Korunması na birincil Önceliği tanıyacaklardır. Ana-babalar yada sorumluluk taşıyan diğer kişiler bu sorumluluklarını yerine getirmediklerinde Devlet çocuğa yeterli özeni göstermek zorundadır.

Çocuklara birincil önceliğin verilmesi ilkesinin temeli ise, insanların zihinsel ve bedensel gelişiminin önemli bir bölümünün yaşamın ilk yıllarında gerçekleşmiş olmasıdır. Çocuğun zihinsel ve bedensel gelişiminin normal bir seyir izleyebilmesi ve genetik potansiyelinin tam olarak gerçekleşebilmesi açısından bu yıllar çok önemlidir. Eğer bu gelişme sürecindeki çeşitli aşamalar uygun zamanda tamamlanmazsa, büyüme ve gelişme süreci içinde kalıcı zararlar ortaya çıkabilir.

Bu temel ilke, Çocuğun öncelikli yararı ilkesi doğrultusunda Oyuncak Yönetmeliğinin gözden geçirilmesi, Yasama, yürütme ve yargı organlarındaki temel alması gereken bu ilkenin tüm düzenlemeler için gerekli ve geçerli olduğu hususunda dikkate alınması gerektiği.

Sözleşme 6. maddesinde **çocuğun yaşama ve gelişme hakkını** düzenlemiştir.

Sözleşmeye göre her çocuk YAŞAMA hakkına sahiptir. Devlet çocuğun yaşamını ve gelişimini güvence altına almakla yükümlüdür. Yaşama hakkı kişinin fiziksel ve ruhsal bütünlüğünü koruyabilmesi ve varlığının çeşitli etkilerle bozulabilmesine engel olabilmesi hakkıdır. Çocuk bulunduğu çevrede insan olarak varlığını geliştirmek, hertürlü istismar ve ihmalden korunmak, eğitim, sağlık, oyun oynamak, ruhsal gereksinimlerini gidermek hakkına sahiptir.

Sözleşmenin 12. maddesi "**çocuğun görüşlerinin dikkate alınması**"

başlığı altında bir temel ilkeyi daha düzenlemektedir. Sözleşmenin bu maddesine göre görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocukların, kendilerini ilgilendiren bir konu yada işlem sırasında serbestçe görüşlerini ifade edebilme hakkına sahip olmaları ve bu görüşün yaşı ve olgunluk derecesi dikkate alınarak değerlendirilmesi gerekmektedir. B.M Çocuk Hakları Sözleşmesi "dünya çocuklarının insan hakları yasası" sayılmaktadır. Sözleşme 18 yaşına kadar olan insanları "çocuk" olarak niteleyip, onların YAŞAMA, KORUNMA, GELİŞME ve KATILIM haklarını güvence altına almaktadır. Bu güne kadar yapılmış düzenlemelerden farklı olarak bu sözleşme, çocukların sadece yaşatılması, korunup geliştirilmeleri değil, KATILIMLARI yani kendi haklarında karar verebilme ve kişiliklerini geliştirebilme toplumsal örgütlenmelerde kendilerini ifade edebilme haklarını tanımıştır.

Sözleşme çocukların kişisel, ekonomik, kültürel ve sosyal tüm haklarını birbiri ile bağlantını ve birbirini pekiştiren biçimde bir bütünlükle ele almaktadır.

B.M Çocuk Hakları Sözleşmesinin Hukuksal niteliğide dikkate alınarak, yürürlüğe giriş tarihi olan 27.1.1995 tarihi itibarı ile, Oyuncak Yönetmeliğine esas ve dayanak teşkil eden hukuksal belgelerin tarihleri göz önünde bulundurularak, B.M.Ç.H.S nin Anayasa'ya göre yasa hükmünde oluşu, evrensel standartlar belirleyen bağlayıcı hukusal bir metin olduğu hususu dikkate alınarak bir düzenlemenin yapılması gerekliliği,

Yapılacak olan düzenlemelerde de mutlaka Çocuk Hakları Sözleşmesinin hukuksal niteliği yanında, Sözleşmede yer alan temel ilkelerinde göz önünde bulundurulması gerekliliği ve bunlarında başında 18 yaş, çocuğun öncelikli yararı, görüşünün alınması, yaşama ve gelişme hakkının esas teşkil ettiği gözönünde bulundurulmalıdır, ve yapılacak her düzenlemede toplumun tüm kesimleri ve devletin birbiri ile örtüşen ve çocuk yararına bir politikasının oluşmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Taraf devletler, sözleşmede yer alan hükümlerin hayata geçirilmesini ve sözleşmenin uygun ve etkili araçlarla, gerek çocuklar ve gerekse yetişkinler tarafından bilinmesini sağlamakla yükümlüdürler. Bunun için, İÇ HUKLARINI SÖZLEŞMEYE UYARLAMAK, İdari İşlemlerde, KURUMLARIN OLUŞTURULMASINDA uyum için gerekli değişiklikleri yapmakla yükümlüdürler.

Çocuk Hakları Sözleşmesinin Uygulanmasının İzlenmesine Dair mekanizmada ise, taraf devletler bu yükümlülüklerinin yerine getirilişi B.M Çocuk Hakları Komitesince izlenir. Taraf devletler sözleşmeyi imzaladıktan sonra iki yıl ve ardından her beş yılda bir B.M Çocuk hakları Komitesine ülkelerindeki

çocuk hakları ile ilgili durum hakkında rapor vermektedirler.Bu raporla birlikte,raporu kamuoyuna yaygın bir biçimde duyurma yükümlülükleride vardır.

Komite Sivil toplum kuruluşlarının da hazırladığı raporları da ayrıca incelemektedir.Doyayısı ile,devlet raporu dışında sivil toplum kuruluşları da Komiteye rapor sunabilmektedirler. Taraf devletlerde sözleşme hükümlerine uygun,çocuklarla ilgili ve çocuk yararına yapılacak yasal düzenlemelerin izlenmesi ve değerlendirilmesi

konusunda bu anlamda da sivil toplum kuruluşlarına büyük rol düşmektedir.

KAYNAK.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Uygulama Kitabı UNİCEF

Çocuğun Haklarının Ve Güvenliğinin Korunması E.Akyüz Ankara.2000